

مروری اجمالی بر تولید ناخالص داخلی؛

بهبود تولید ناخالص داخلی پس از رکود در سال ۲۰۱۷

گزارش‌های تحلیلی
صنایع و بازارهای ایران و جهان
گذرنامه ورود به کسب‌وکارهای ماندگار

 www.passport.ir

 @passport_report

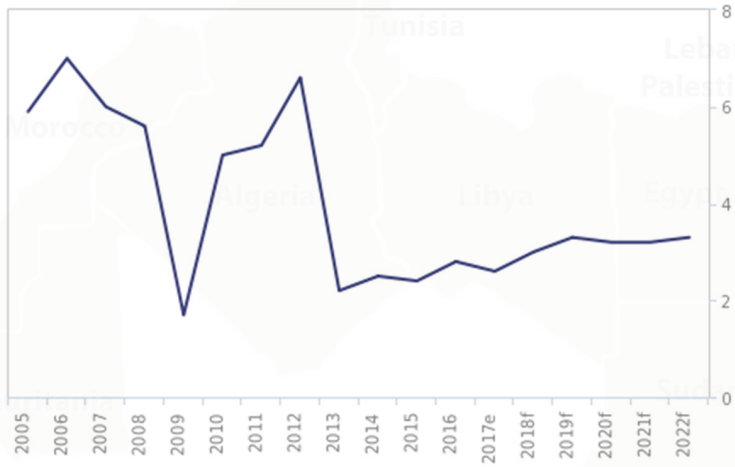
دیدگاه: بهبود قیمت نفت، ثابت ماندن میزان تولید صادراتکنندگان و همچنین تأثیر مثبت اصلاحات ساختاری که موجب رشد اقتصادی واردکنندگان عمده نفت شده است، موجب بهبود تولید ناخالص داخلی در منطقه خاورمیانه و شمال آفریقا در سال ۲۰۱۸ می‌شود. با این وجود، با توجه به ریسک‌های سیاسی که بر رفتار سرمایه‌گذاران، تأثیر منفی می‌گذارد و قیمت‌های نفت که هنوز هم از لحاظ ساختاری، پایین‌تر از استانداردهای تاریخی هستند بازگشت به درآمدهای اقتصادی اواسط دهه ۲۰۰۰، رویدادی نامحتمل است.

توافقنامه کاهش تولید اوپک، طولانی‌تر شدن مدت زمان بهبود قیمت‌ها نسبت به آنچه که انتظار می‌رفت و فشار مداوم ریسک‌های سیاسی موجب شد تا روند رشد تولید ناخالص داخلی منطقه خاورمیانه و شمال آفریقا در سال ۲۰۱۷ کند گردد. اما کارشناسان انتظار دارند که دورنمای اقتصاد کلان این منطقه در سال ۲۰۱۸ بهبود یابد. صادرکنندگان نفتی از افزایش زیاد قیمت نفت، سود خواهند برد. بر اساس پیش‌بینی‌های صورت گرفته، قیمت هر بشکه نفت برنت از ۵۴/۸ دلار در سال ۲۰۱۷ به ۶۵ دلار در سال ۲۰۱۸ افزایش خواهد یافت. در خصوص کشورهای صادرکننده نفت، کارشناسان استدلال می‌نمایند که افزایش قیمت نفت، درآمدهای دولت را افزایش خواهد داد و دولت را قادر می‌سازد تا میزان مخارج خود را افزایش دهد که این امر، منجر به حمایت از فعالیتهای اقتصادی خواهد شد. در خصوص کشورهای وارد کننده نفت، پیشرفت اصلاحات ساختاری و بهبود کلی ثبات سیاسی موجب خواهد شد تا فعالیتهای اقتصادی این کشورها به جلو پیش برده شود.

شتاب رشد تولید ناخالص داخلی، اما نه به میزان سال‌های شکوفایی اقتصادی میانگین وزنی رشد تولید ناخالص واقعی در منطقه خاورمیانه و شمال آفریقا، درصد

پیش‌بینی: f برآورد: e

منبع: منابع ملی، بی‌زینس مانیتور

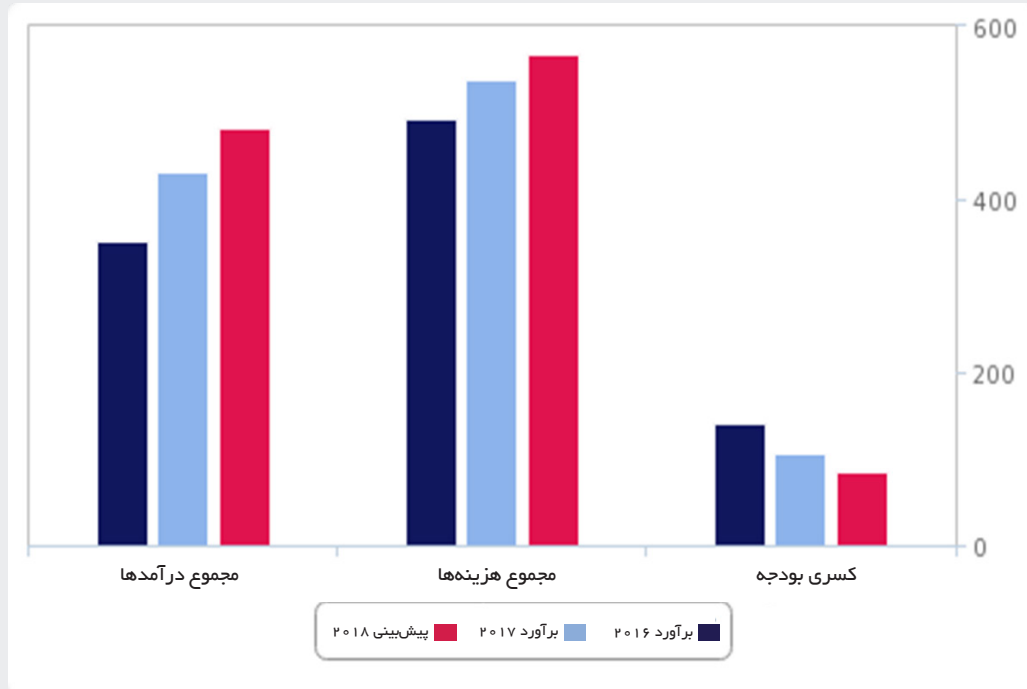
اگرچه کارشناسان برای منطقه خاورمیانه و شمال آفریقا یک دورنمای خوش‌بینانه متصور هستند، اما انتظار یک شتاب فزاینده در فعالیت‌های اقتصادی این منطقه را ندارند. پیشتر، کارشناسان در سال ۲۰۱۷ برآورد نموده بودند که رشد تولید ناخالص داخلی واقعی منطقه خاورمیانه و شمال آفریقا به رقم ۲/۶ درصد برسد، اما اکنون پیش‌بینی می‌نمایند که این رقم به ۳/۰ درصد برسد که از رقم قبلی، بالاتر است. اساساً قیمت‌های پایین‌تر نفت، سرعت رشد تولید ناخالص داخلی اقتصادهای صادرکننده نفتی را کند می‌کند؛ به ویژه این که همیشه زمان می‌برد تا طرح‌های متنوع‌سازی اقتصادی، به ثمر بنشینند. ریسک‌های مداوم سیاسی، بر اطمینان سرمایه‌گذاران در خصوص سرمایه‌گذاری در منطقه تأثیر منفی خواهد گذاشت که این امر، شتاب رشد تولید ناخالص داخلی منطقه را محدود می‌کند.

روشن بودن دورنمای اقتصادی کشورهای عضو شورای همکاری خلیج فارس در اثر ثابت ماندن میزان تولید و افزایش قیمت نفت

بهبودهای ایجاد شده در بخش نفت و تغییر رویکرد دولت‌ها به سمت سیاست‌های مالی انبساطی‌تر موجب شده است تا رشد تولید ناخالص داخلی کشورهای عضو شورای همکاری خلیج فارس شتاب بگیرد. از آن جایی که عواید فروش نفت، بخش عمده‌ای از درآمد دولت‌ها در این منطقه را تشکیل می‌دهد (بیش از ۸۹ درصد از درآمدهای دولت کویت در سال ۲۰۱۶ از عواید فروش نفت تأمین شده بود) لذا بهبود قیمت نفت، فضای مالی بیشتری را در اختیار این دولت‌ها قرار خواهد داد تا مخارج خود را افزایش دهند. افزایش درآمدهای دولت به‌همراه افزایش تمرکز دولت بر رشد تولید ناخالص داخلی (و نه بر تجدید توازن سریع دارایی‌های مالی عمومی) موجب خواهد شد تا مخارج دولت افزایش یابد که این اتفاق، هم از مخارج مصرف‌کنندگان و هم از سرمایه‌گذاری‌های عمومی پشتیبانی می‌کند. برای مثال، با توجه به این که عربستان سعودی و امارات متحده عربی امسال، بودجه بسیار انبساطی‌تری را در مقایسه با سال گذشته در پیش گرفته‌اند، کارشناسان بر این باورند که این رویکرد، از ماه‌ها پیش اجرایی شده است.

کناره‌گیری کشورهای عضو شورای همکاری خلیج فارس از ریاضت مالی و حمایت از رشد تولید ناخالص داخلی
وضعیت مالی کشورهای عضو شورای همکاری خلیج فارس، میلیارد دلار آمریکا

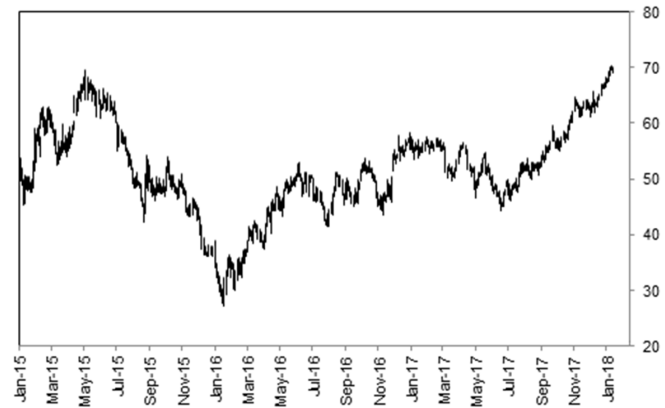
منبع: منابع ملی، بیزنس مانی‌تور

بررسی هر یک از کشورها به صورت جداگانه نشان می‌دهد که عربستان سعودی و کویت، بیشترین میزان افزایش رشد تولید ناخالص داخلی را تجربه خواهند کرد. این رکوردشکنی در هر دو کشور، به دلیل رکود اقتصادی است که در سال ۲۰۱۷ در نتیجه تثبیت میزان تولید نفت خام به وجود آمد. البته در مورد عربستان سعودی، دلیل دیگری نیز وجود دارد و آن هم عبارتست از دست کشیدن این کشور از ریاضت مالی. کشورهایی که اقتصاد متنوع‌تری دارند نظیر امارات و قطر نیز با افزایش رشد تولید ناخالص داخلی مواجه خواهند شد. این امر ناشی از بهبود فضای تجاری در این کشورهاست. این بهبود، در نتیجه افزایش قیمت نفت و اجرای پروژه‌های زیر ساختی قوی در زمینه خط لوله انتقال، حاصل شده است.

با این وجود، کارشناسان خاطر نشان می‌نمایند که روند رشد تولید ناخالص داخلی در سال ۲۰۱۸ در مقایسه با روند رشد در سال‌های رونق و شکوفایی اقتصادی یعنی اواسط دهه ۲۰۰۰، ملایم‌تر خواهد بود. علی‌رغم درآمدهای سرشاری که کشورها از فروش نفت کسب خواهند کرد، قیمت نفت در مقایسه با استانداردهای تاریخی همچنان پایین باقی خواهد ماند که این امر، همچنان بر اطمینان مصرف‌کننده و اطمینان تجاری اثر خواهد گذاشت. همچنین کارشناسان اذعان می‌دارند که در سال ۲۰۱۸ بخش نفت همچنان به‌عنوان عامل کاهنده رشد تولید ناخالص داخلی واقعی باقی خواهد ماند، زیرا توافقتنامه کاهش تولید، تا پایان سال ۲۰۱۸ ادامه خواهد داشت. اگرچه کارشناسان انتظار ندارند که بخش نفت در سال ۲۰۱۸ دچار رکود و کساد می‌مانند آنچه که در ۲۰۱۷ اتفاق افتاد، شود اما با فرض این‌که کشورها در طول سال جاری همچنان به توافقتنامه پایبند بمانند این استمرار پایبندی، منجر به بروز یک رکود در رشد تولید نفت خواهد شد (در بیشتر کشورهای متعهد، بشکه‌هایی که در اثر توافقتنامه کاهش یافته‌اند در سال ۲۰۱۸ به سرعت وارد بازار نمی‌شوند).

افزایش قیمت نفت، ضریب اطمینان را تحریک می‌کند
قیمت جهانی نفت برنت، دلار آمریکا به ازای هر بشکه

منبع: بلومبرگ، بیزنس مانیتور

بهبود ملایم رشد تولید ناخالص داخلی صادرکنندگان نفتی غیر عضو در شورای همکاری خلیج فارس فرای نفت

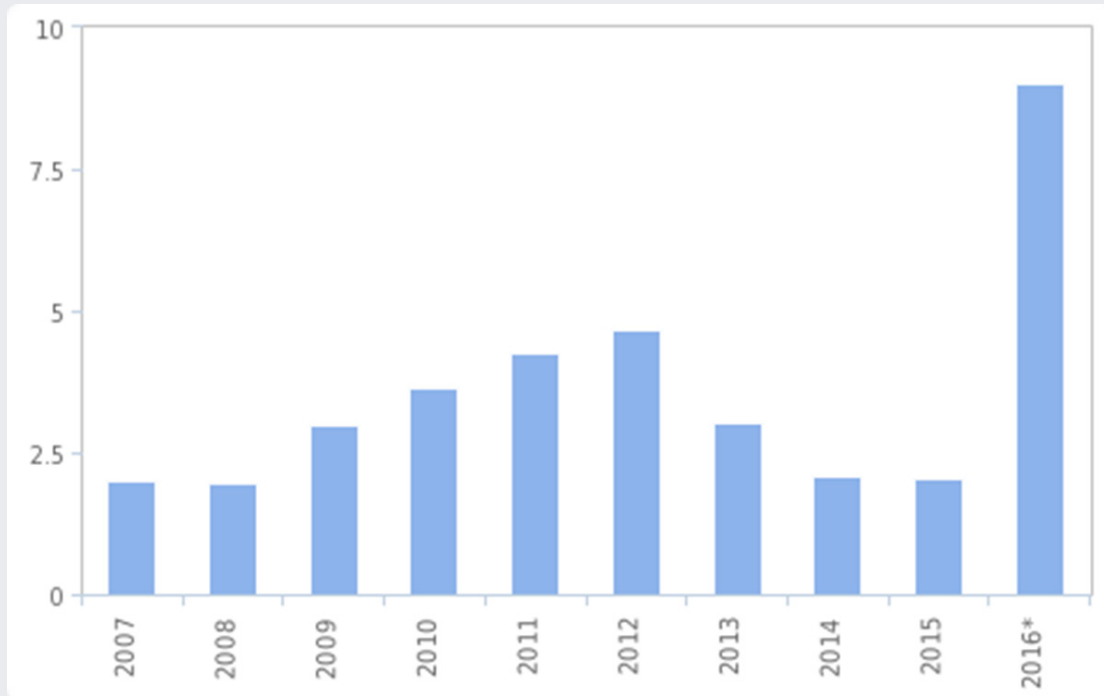
صادرکنندگان نفتی غیر عضو در شورای همکاری خلیج فارس نیز از افزایش قیمت نفت در سال ۲۰۱۸ نفع خواهند برد، زیرا همان پویایی و رونقی که در بازار کشورهای عضو شورای همکاری خلیج فارس به وجود خواهد آمد در بازار این کشورها نیز محقق خواهد شد.

در هر حال، کارشناسان انتظار دارند که علاوه بر دستاوردهایی که بخش نفت به ارمغان می آورد، بهبودهای دیگری نیز در منطقه اتفاق بیافتد. در عراق، فرآیند بازسازی خرابی‌ها که به دنبال پیروزی بر گروه‌های داعشی آغاز شده است، منجر به افزایش سرمایه‌گذاری‌های ثابت در این کشور خواهد شد. ضمن این‌که، بازپس‌گیری مناطق تحت تسلط داعش و الحاق مجدد آن‌ها به عراق، تأثیر مثبتی بر میزان مصرف فرآورده‌های نفتی خواهد داشت. همچنین پیش‌بینی می‌شود که

رشد اقتصاد ایران در سه‌ماهه آتی شتاب گیرد، زیرا پایبندی اتحادیه اروپا، چین و روسیه به توافقنامه هسته‌ای، راه را برای ورود سرمایه‌گذاران خارجی به بازارهای ایران باز خواهد کرد که این امر منجر به افزایش سرمایه‌گذاری‌ها در ایران خواهد شد.

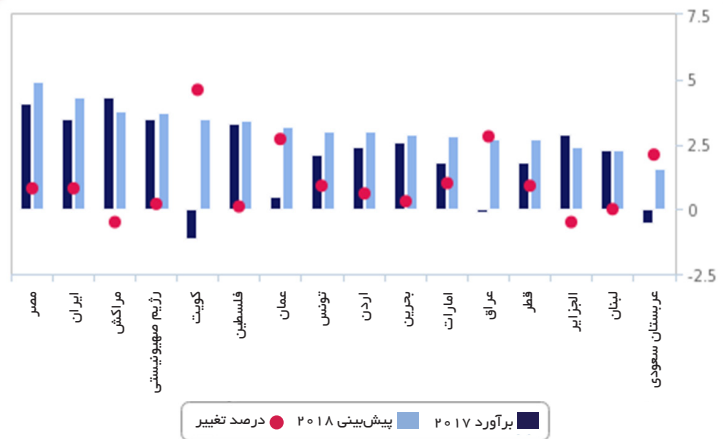
افزایش سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی پس از توافق هسته‌ای ایران
سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی در ایران، میلیارد دلار آمریکا

توجه داشته باشید که ۲۰۱۶ برآورد صندوق بین‌المللی پول برای سال مالی ۲۰۱۷-۲۰۱۶ است.
منبع: بیزنس مانیتر، کنفرانس تجارت و توسعه سازمان ملل، صندوق بین‌المللی پول

در این میان، الجزایر یک استثنا قابل توجه خواهد بود، زیرا افزایش درآمدهای این کشور که در اثر افزایش قیمت نفت ایجاد خواهد شد برای شتاب بخشیدن به رشد تولید ناخالص داخلی این کشور کافی نخواهد بود. واکنش دولت الجزایر به سقوط قیمت نفت در نیمه دوم سال ۲۰۱۴ کند بود. این امر منجر به بروز کسری شدید بودجه در این کشور در سال‌های اخیر شده است. کسری بودجه، دولت الجزایر را مجبور ساخت تا میزان ادغام مالی خود را در نیمه دوم سال ۲۰۱۷ افزایش دهد و کارشناسان بر این باورند که این موضوع، بر مخارج مصرف‌کنندگان در سال ۲۰۱۸ تأثیر منفی خواهد گذاشت. در بحث نفت، کشور الجزایر به دلیل چاه‌های رو به اتمام خود و همچنین سرمایه‌گذاری ناکافی در بخش استخراج، ظرفیت محدودی برای افزایش میزان تولید دارد. این دلایل، انگیزه‌های الجزایر برای عدول از توافقنامه اوپک را کاهش می‌دهد. بدین ترتیب کارشناسان پیش‌بینی می‌نمایند که روند رشد تولید ناخالص داخلی الجزایر در سال ۲۰۱۸ کند و آرام باشد.

رشد تولید ناخالص داخلی واقعی، درصد تغییر نسبت به سال گذشته

منبع: منابع ملی، بیزنس مانیاتور

از آن جایی که ریسک‌های مداوم سیاسی همچنان به‌عنوان عامل کاهنده رشد در بازارهای کلیدی منطقه باقی خواهد ماند، دورنمای وضعیت اقتصادی واردکنندگان نفتی در مقایسه با وضعیت صادرکنندگان نفتی، پیچیده‌تر است. کارشناسان برای کشورهای که دست به اصلاحات ساختاری زده‌اند نظیر مصر و مراکش، دورنمای امید بخش‌تری را متصور هستند. از آن جایی که دولت مصر طی امضای یک توافقنامه با صندوق بین‌المللی پول (نوامر ۲۰۱۶) متعهد گردید که دست به اصلاحات ساختاری بزند، کارشناسان انتظار دارند که رشد تولید ناخالص داخلی این کشور در سال ۲۰۱۸ عملکرد بهتری داشته باشد. این اصلاحات ساختاری که شامل کاهش ارزش پوند و اتخاذ قوانین جدید سرمایه‌گذاری می‌شود موجب تشویق سرمایه‌گذاران برای سرمایه‌گذاری در این کشور خواهد شد. افزایش سرمایه‌گذاری‌ها موجب افزایش اشتغال‌زایی شده که این امر، بر افزایش مخارج مصرف‌کنندگان نهایی، تأثیر مطلوب خواهد گذاشت.

اگرچه کارشناسان پیش‌بینی می‌نمایند که روند رشد تولید ناخالص داخلی واقعی مراکش در سال ۲۰۱۸، کند باشد و به رقم ۳/۸ درصد برسد که از رقم ۴/۳ درصد در سال ۲۰۱۷ پایین‌تر است اما اقتصاد این کشور، یکی از اقتصادهایی خواهد بود که رشد تولید ناخالص داخلی آن برای طولانی‌مدت، عملکرد بهتری نسبت به انتظارات خواهد داشت. دلیل کارشناسان برای این ادعا، ثبات سیاسی نسبی و فضای تجاری مساعد مراکش است؛ عواملی که این کشور را قادر می‌سازد تا به قطب تولید و صادرات نفت میان قاره اروپا و آفریقا تبدیل شود.

به دلیل اصلاحات ساختاری ناکافی و عدم ثبات سیاسی در کشورهای تونس و لبنان، دورنمای رشد تولید ناخالص داخلی این کشورها تیره و مبهم خواهد بود. در لبنان، استمرار اختلافات و چند پارگی‌های سیاسی، میدان را برای اصلاحات ساختاری تنگ خواهد کرد؛ اصلاحاتی که اجرای آن‌ها برای بازگرداندن میزان دارایی‌های مالی عمومی به یک سطح پایدار و جلب اطمینان سرمایه‌گذاران و همچنین به عنوان یک پیش شرط برای رشد چشمگیر تولید ناخالص داخلی، لازم و ضروری هستند. در تونس، ریسک ناآرامی‌های اجتماعی موجب واهمه و تردید سرمایه‌گذاران خواهد شد که این امر، بر رشد تولید ناخالص داخلی واقعی این کشور تأثیر منفی خواهد گذاشت.

مسئولیت صحت و سقم این گزارش
بر عهده گروه تحقیقات بین‌المللی
بیزریپورت نیست و تصمیم‌گیری مبتنی
بر این داده‌ها مسئولیتی را برای گروه
تحقیقات بین‌المللی بیزریپورت ایجاد
نمی‌کند.

همچنین سیاست‌های اتخاذ شده
و مفروضات در نظر گرفته شده و
پیش‌بینی‌های انجام شده لزوماً مورد
تأیید گروه تحقیقات بین‌المللی
بیزریپورت نیست.